

KIBRIS AĞZI ÜZERİNE BAZI NOTLAR

Musa DUMAN*

A. Genel Değerlendirme

Yapılan araştırmalara göre Kıbrıs Türk halkı, adanın fethini müteakip devlet emriyle Konya, İçel, Antalya, Yozgat, Alanya gibi yerleşim birimleriyle yörük aşiretlerinden gönderilen Türklerin torunlarından oluşmaktadır (Eren, Gazioğlu, İnalçık, Gökçe). Sonraki yıllarda Anadolu'nun daha başka bölgelerinden de insanların adaya gelip yerleştikleri bilinmektedir. Kıbrıs ağzı, Anadolu'nun farklı bölgelerinden gelmiş bu insanların zaman içinde oluşturdukları farklı bir özellik göstermektedir. Bazı bakımlardan Rumca'nın da etkisinin olduğu bilinen Kıbrıs ağzı tabii olarak Anadolu ağızlarının izlerini taşımaktadır. Tarihî kayıtlardan ve yaygın olarak kullanılan ortak kelimelerden başka, Anadolu'nun ancak belli yörelerinde görülebilen andız 'selvi', aydın- 'darılmak, gücenmek', bizlengiç 'hayvan sürmeye yarayan değnek', çört 'beceriksiz', uğra 'yufka açarken hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan kalın un' vb. kelimelerin Kıbrıs ağzının Anadolu Türkçesiyle alâkasını kuran önemli bağlardan olduğu tespit edilmiştir (Eren, s. 351-359).¹

Bugün için de sınırları tespit edilmiş standart bir Kıbrıs ağzından bahsetmek oldukça güçtür. Adada bulunan Türklerin Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelmiş olmaları bu çeşitliliğin belki birinci sebebi sayılabilir. İkinci olarak da, bu topluluğun bir yandan Rumca konuşan insanlarla birlikte olmaları, hatta kendilerinin de bir takım sebeplerle zaman zaman Rumca konuşmak durumunda kalmış olmaları, diğer taraftan başta İstanbul olmak üzere Anadolu ile kültürel bağlarını çok sıkı ve canlı bir biçimde devam ettirmeleri standart bir ağzın oluşmasını engellemiştir diyebiliriz.

1974 barış harekâtı sonrasında adaya iskân edilen Türklerin Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden gelmiş olmaları da, Kıbrıs ağzı özelliğinin daha karmaşık bir hâl alması sonucunu doğurmuş gözüküyor. Yeni yerleşimcilerden başka, adanın yerli sakinlerinin de yeni siyasi yapılanma gereği yerlerini değiştirmeleri bu durumu daha da etkilemiştir.

Buna, Kıbrıslı Türklerin neredeyse İstanbul'dakine denk canlı bir kültürel hayatlarının olduğunu ve yazı dili olarak diğer Anadolu ağızlarındaki gibi ortak

* Yard. Doç. Dr., İ.Ü. Edebiyat Fakültesi.

¹ Burada, Kıbrıs'ın değişik yerleşim bölgelerinden tespit edilmiş otuz dört kelimenin Anadolu ağızlarındaki kullanım bölgeleri gösterilerek açıklamaları yapılmıştır.

bir yazı dili hâline gelmiş bulunan İstanbul ağzını kullanmış olmalarının etkisini de katabiliriz. O bakımdan, belli köylerden veya bölgelerden derlenmiş metinlerdeki ağız malzemelerini bütünüyle Kıbrıs ağzı olarak nitelendirmek yerine, bu ağzı da alt ağız gruplarına ayırarak incelemek gerekir ki böyle bir çalışma, daha geniş anlamda Kıbrıs ağzının Anadolu ağızlarıyla irtibatını kurmakta da yardımcı olabilir.

Kıbrıs'taki Türkler yazı dili olarak bugün standart Türkiye Türçesini kullanmaktadırlar. Aslında bu durum yeni değildir. 19. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'nun bir çok vilâyetinde göremeyeceğimiz ölçüde yayın faaliyetlerinde hep İstanbul'daki kültür çevrelerinin dilini görmekteyiz. Kıbrıs'ta yayımlanan ilk Türk gazetesi Zaman'ın ilk sayısından aldığım şu bir paragraf bu konuda nümune olarak değerlendirilebilir: "İşte 'Zaman', menâfi'-ı umûmiyyeye muzır ve şahsî garazları mukarrir makaleleri dercden kat'iyen sakınacaktır ki devâmını te'mîn ile umûma hizmet etmek gibi bir şerefi elde edebilsin. Zâten, 'Zaman' menfa'atının yarısı, Lefkoşa'da İslâmın toplanma yeri olan Kırâathâne-i Osmânî'ye ait olduğundan, idarî işleri bir heyetin uhdesine tevdi edilmiştir ki âtîde gösterilen zevât-ı muhteremeden mürekkebirdir."² Bugünkü yazı dili de esas olarak standart Türkiye Türkçesidir.

Konuşma dilinde ise çeşitlilik vardır. Kıbrıs ağzı da zaten konuşma dilinde görülmektedir. Gerçi adaya ilk gelen biri ana hatlarıyla Anadolu ve Rumeli ağızlarından farklı bir konuşma tarzıyla karşılaştığını hemen fark edecektir. Hatta bazı mahallî radyo ve televizyon sipikerlerinin konuşmalarında bile bu farklılık görülebilir. Ancak bu konuşma tarzının da kendi içinde bir yeknesaklık bulundurmadığını anlaması fazla zaman almayacaktır. Bu çeşitlilikte, yukarda temas ettiğimiz sebeplerin yanında, 1974 sonrası yeni siyasî yapılanma gereği insanların güneyden kuzeye göç etmeleriyle ağız açısından yeni bir karışıklığın yaşanmış olmasının da etkili olduğu açıktır. Nitekim çalışmamıza örnekler aldığımız metinlerden birinin (Dindar) kaynak kişisi, şu an Rum kesiminde bulunan Baf bölgesinden kuzeye gelmiş birisi. Özellikle bu kişinin konuşmalarında fonetik ve morfolojik açıdan çeşitliliği gözlemek mümkündür. Üst dil olarak standart Türkiye Türkçesi konuşma dilinin kullanımda olduğu katmanlardan birinde, bir özel gün için şu temsîlî konuşmaya yer verilmişti³:

MA DUYDUNUZ BEEE...

MUHTEŞEM KIBRIS HAFTASI BAŞLIYOR

- Nedir be dediğin?

- Aha bizim DAÜ Kıbrıslı Öğrenciler Birliği düzenlemiş.

- Hade yahu neler varmış?

- Da neler yok. Kına gecesi, konser, halk dansları gösterisi.

-Yok yahu sen *da*.

- Eee... Başka ne var?

² Zaman, 125 Kanun-ı evvel 1891; daha geniş bilgi ve örnek için bkz. Altay.

³ Bu ilân, Doğu Akdeniz Üniversitesi (Gazimağusa) Kıbrıslı Öğrenciler Birliği'nin 1999 baharında düzenlediği Kıbrıs Haftası'nı duyurmak için verilmiştir.

- Şiir gecesi, defile, nenelerimizden galma eşyacıkların sergisi, yerli yazar ve şairlerle sohbet, yani annayağın muhabbet gırla.
- Hade yahu, demek mühüm olacak ha... Ma yemek memek yokdur bu hafdanın içinde?
- Olmasın olur mu yahu sen *da*, molihiyacık, herse, gollifa, badadez silkme *da* gider.
- E demek herşey var yahu.
- Eee... Ne zanneddin, kimdir ya yapan?

Bu ilân şüphesiz ki, yerli öğrencilerin diğer bölgelerden gelenlerin ilgisini de çekmek için bilinçle yazıya geçirilmiş konuşma örneğidir. Bütün Kıbrıs'lı öğrencilerden bu şekilde bir konuşma duyulmayabilir.

Her ağız bölgesinde olduğu gibi burada da yerleşim birimlerine ve sosyal katmanlara göre ağız özellikleri değişebilmektedir. Kıbrıs ağzı üzerinde yapılan çalışmalarda da bu durumu görmek mümkündür.⁴ Meselâ Gönyeli köyünden derlenmiş metinde (Saracoğlu, s. 72, 73) 'ihdiyar' olan kelime Potamya bölgesinde (Scharlipp 1997, s. 2) 'ihtiyar' olarak tespit edilmiştir. Yine Potamya (Dereli Köy) bölgesinden tespit edilmiş şu kelimelerde de farklı söyleyişler yer almaktadır: gittim ~ kittim, kedi ~ gedi, kadın ~ gadın, datlı ~ tatlı, dört ~ tört, demir ~ demir, tudak ~ dudak, dekke ~ tekke, biz ~ piz, bir ~ pir, bütün ~ pütün, dane ~ tane vb (Scharlipp 1997, s. 2). Bir başka çalışmadaki derleme metinde birbirini takip eden cümle içinde aynı kelimenin farklı seslendirilmesi yer alıyor: *Ben küçüydüm ~ Pen iş bilmezdim...*, *Ondan sô ~ Ondan soñra...*, *Böyüdükten soñra hayat teyişti. Deyişti çüñkü ...; Ondan sonra, alır gidèrdi çocuklar, ... biz Lefkoşa'ya getèrdik, ...òrada ~ àraşta, yokudu öyle şey ~ yogudu şindi* (Scharlipp 1996, s. 3, 4; 1998, s. 173); ... yağda kızartırız, içine yumurta da gırarık ve bu şekilde *yerik*. (Dindar, s. 28); Misafıra da ikram edilir, evde de tüketilir, iki şekilde de kullanılır (Dindar, s. 11). Örnekleri çoğaltmak mümkündür. Nitekim aşağıda başka vesilelerle vereceğimiz alıntılarda da bu çeşitliliğin örneklerini göreceğiz.

B. Fonetik Özellikler

Bunun gibi bölgesel çeşitlilikler yanında, standart Türkçeye göre, genel anlamda Kıbrıs ağzının özelliği olarak görülen bir takım fonetik ve morfolojik farklılıklar dikkat çekmektedir. Standart yazı diline göre ağız özelliği olarak görülen farklılıkların benzerliği de Kıbrıs ağzını yer yer değişik bölgelerdeki Anadolu ağızlarıyla birbirine yaklaştırmaktadır. Bütünüyle Kıbrıs ağzının (ve alt gruplarının) incelenmesi tabii ki makale boyutlarını aşan çok daha kapsamlı bir çalışmayla mümkündür. Burada fonetik ve morfolojik ayrıntıya gidilmeden, belirgin özellikler üzerinde durulacaktır.⁵ Bu belirgin özellikler şöyle sıralanabilir:

⁴ Kıbrıs ağzı üzerinde yapılmış çalışmalar ve tanıtıcı bilgiler için bkz.: Sağol. Buradaki çalışmalara Scharlipp (1996a, 1996b, 1997, 1998) ile Gürkan da ilâve edilmelidir.

⁵ Başka örnekleri de içine alacak biçimde yaygın olmayan ek yığılması olayının ilgi çekici bir örneğine 'hepsi' kelimesinde rastlanmaktadır: ... hepsimiz da varsinan kurban kestik tekkede (Scharlipp 1996, s. 3). Bu kullanıma yer yer günlük konuşma dilinde de rastlanmaktadır. Bir başka, kelimeye mahsus fonetik durum da 'artık' kelimesinde görülen önde g türemesidir: Altın

1. *Alıntı kelimelerde ünlü kısalması*: Arapça ve Farsça'dan alıntı kelimelerdeki ünlü uzunluklarının Anadolu ağızlarındakinden çok daha yaygın biçimde kısalarak normal uzunlukta seslendirilmeleri bu ağzın genel özelliklerinden biri sayılabilir: *vâli, mâli işler, vâdî (Vâdîli Köyü) vb.* Alıntı kelimelerdeki uzunlukların Doğu ve Kuzeydoğu grubunda da kısalıkları tespit edilmiştir (Karahan, s. 2, 98). Anlaşıyor ki Kıbrıs ağızındaki alıntı kelimelerin uzun ünlülerindeki kısalması sırf Rumca'nın etkisine bağlamak isabetli olmamalıdır. Belki Rumca'nın, mevcut bir durumu destekleyen etkisinden söz edilebilir.

2. *Soru ifadesi ve vurgu*: Kıbrıs ağzının önemli özelliklerinden birisi de vurgu ve tonlamadaki farklılıktır. Bunların içinde soru ifadelerinin eksiz ve edatsız kullanımı önemli bir yer tutmaktadır. Bu iki özellik genel Kıbrıs ağzını, Anadolu'nun "Doğu Ağız Grubu" ile buluşturmaktadır ki bunlar başka özelliklerle birlikte, söz konusu ağız grubunu Kuzeydoğu ve Batı gruplarından ayıran özellikler arasında sayılmışlardır (Karahan, s. 52; 56-57, 1. ve 19. maddeler). Alıntı kelimelerdeki ünlü kısalmasında olduğu gibi, eksiz soru ifadesinin varlığını da sırf Rumca'nın etkisine bağlama düşüncesinin (Vancı, s. 249), Anadolu Türkçesini dikkate almayan değerlendirmelerden kaynaklandığını görmekteyiz. Burada da, Türkçe'de var olan bir durumun Rumca tarafından da desteklenmiş olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim ekli ve edatlı soru ifadesi de işleğini korumaktadır. Ancak şu söylenmeli ki, cümle vurgusuyla sağlanan soru ifadesi, Kıbrıs'ın herhangi bir bölgesinde kullanılan mahallî ağız özelliği olarak kalmaz, aksine genel konuşma dilinde de oldukça işlektir. Hatta Kıbrıs'ın eski sakinleriyle sonradan yerleşenleri fark ettiren önemli belirtilerendir. Vurgu ile ifade edilen örnekler:

Peki o gızı geçindirmeg için başga bişey isdemèñ?, der. (Saracoğlu, s. 74)

Gıza der: 'Baña gaçañ?' (Saracoğlu, s. 83)

Ne dersifñ, hanım keselim? der. (Saracoğlu, s. 75)

Oduncu: "Benim gabahatım vâr? ... demiş. (Saracoğlu, s. 87)

İşte geldim dedi Erzayil.

Ganadlı Erzayil sènsin?

Benim, dedi.

Bu deliganlının canını sèn aldın?

Ben aldım. (Gürkan, 137)

Umumî bir özellik hâlini almış olan eksiz soru ifadesinden başka, düz anlatımda da vurgu ve tonlama oldukça farklı ve belirgin bir biçimde daima cümle sonundadır.

3. *Bazı düz ünlü eklerde tek şekillilik*: Anadolu ağızlarının Kuzeydoğu Grubunda görülen geniş ünlü eklerdeki ünlü uyumunu bozan tek şekillilik (Karahan, s. 10) Kıbrıs ağızında da, özellikle da/de kuvvetlendirme edatında ve bazı eklerde yaygın olarak görülmektedir.

a. Standart dilde ünlü uyumuna bağlı olan da/de edatının burada uyuma ayırıcı olarak sadece kalın ünlü şekli kullanılmaktadır.

Bu edatın uyuma bağlanmadan kullanılması durumu Kıbrıs ağzıyla ilgili yapılan çalışmalarda da tespit edilmiştir. Görüleceği üzere edatın ünsüz benzeşmesine tabi olduğu örnekler de bulunmaktadır: ... herkes ta gelirdi yanımızda. (Scaharlipp 1996a, s. 3)

aa. da:

- Onda kiskardeşim da vâ r ı d ı. (Scaharlipp 1996a, s. 3)
 Gendi gızıfı nere götürüb bıragdıysaı benimkini da oraya götürüb bırakasıfı. (Saracoğlu, s. 87)
 ... ama senden da güzeli varımış. (Saracoğlu, s. 78)
 Bag oğlum, gızımın yalnız barmacığı altındır ve gül da her zaman açılmaz. (Saracoğlu, s. 88)
 Bir da bakalla ki furunun içinde üç yaşındaki oğlucugları altın bir sandalyanın üsdünde gürül gürül Guran okur. (Saracoğlu, s. 75)
 ... eñ evvel böyür da üzüm verirsa... (Saracoğlu, s. 74)
 Gız 'Zaten yedirsem da öldüreceg, yedirmesem da' der. (Saracoğlu, s. 66)
 'Zaten beni yedirsem da yeyceg, yedirmesem da' der. (Saracoğlu, s. 75)
 Ölüncaya gadar ne sen ne garıfı ne da çocuğunuz yogsullug yüzü görmeyesiñiz. (Saracoğlu, s. 76)
 Bre herif gızımı nere götürdüñ da böyle oldu, demiş. (Saracoğlu, s. 87)
 Daha önce da söyledığım gibi... (Dindar, s. 19)
 Gömece benzeyen bir da lapsana otu vardır. (Dindar, s. 27)
 Tüyleri da bıçağınan ayıklanır. (Dindar, s. 28)
 Yukarıya çıkmamaları için da bir daşınan üzerleri bastırılır. (Dindar, s. 19)

ab. de:

- Misafire de ikram edilir, evde de harcanır. (Dindar, s. 11)
 Turşular hepsi de sirke ile yapıldığından ... (Dindar, s. 19)
 ... ağız tadına göre şeker de katabiliriz. (Dindar, s. 17)
 ... kullanıldığı yerler de vardır. (Dindar, s. 28)
 ... tatlı şeklinde ikram edilir hem de ev içerisinde harcanır. (Dindar, s. 10)
 Buradaki örnekler, kaynak kişinin durumu ile ilgili gözüküyor.

b. Bir başka belirgin farklı kullanım, standart Türkiye Türkçesinde ünlü uyumuna aykırı olarak hep -ken şekliyle kullanılan zarf-fiil ekinin burada yine uyuma aykırı olarak, fakat -kan ~ -kana (nadiren iken) şekliyle yer almasıdır.⁶ Ekin ünlü uyumuna bağlı şekillerine, Batı Grubu ağzlarında da rastlanmaktadır

⁶ Bu durum, Erenköy savunması sırasında şehit olan Kıbrıslı şair Süleyman Uluçamgil'in şu mısralarında da ifade edilmiştir:

Kıbrıs-Türkiye
 İnanıyorum bir tek vatana
 Yüreklere değgin dibelikten
 Ne çıkar aramızda Akdeniz varsa
 Ne fark var aramızda
 Hep aynı sınırlarda sıvanmışız
 Kimimiz 'ölürken' diyoruz
 Kimimiz 'ölürkana' (Uluçamgil, s. 57)

(alırken, bakarken, varırhana vb.; Karahan, s. 6). Ek şu şekillerde görülmektedir: -kan, -kana, -ken.

ba. -kan:

Gelirken yolda bir elma buldum. (Saracoğlu, s. 84)

Gız bitleri gırarkan... (Saracoğlu, s. 86)

Sarı su geçerken gız ihdiyarı uyandırmış. (Saracoğlu, s. 86)

Yalnız günde ikisi ergadlığa giderkan, ... (Saracoğlu, s. 71)

Yatarkan da : Bak gızım, ben uyurkan dere akacag, ... üçüncüde da sarı akacag. (Saracoğlu, s. 86)

bb. -kana:

... o veran evde otururkana düşünceye daldılar. (Saracoğlu, s. 71)

Bir gün padişahın gonağının üsdünde uçarkana padişahın gızını görür. (Saracoğlu, s. 83)

Neyisa, cariyeler pesimed yaparkana tüyleceg da çıkar sandıgdan. (Saracoğlu, s. 79)

Okşarkana elinde pesemed varımış, yere düşürür. (Saracoğlu, s. 78)

bc. -ken:

Kurtarıken bir kevgir goyarık. (Dindar, s. 25)

... kesilirken çatlatılarak kesilir. (Dindar, s. 22)

... normal yemekler pişerken de yahni yemekler de gatılabilir. (Dindar, s. 2)

Bunlar kaynarken ... (Dindar, s. 14)

c. Vasıta hâli: Anadolu ağızlarında çeşitlilik gösteren h□l eklerinden birisi olan vasıta hâli eki (Buran, s. 236-243), buna paralel olarak Kıbrıs ağızında da farklı fonetik şekillerde kullanılmakta, bu bakımdan Kıbrıs ağızı çok şekilli bir özellik taşımaktadır. Vasıta hâli çoklukla ünlü uyumuna aykırı olarak -inan ~ -ınan şeklinde kullanılmakla beraber nadiren de olsa ile ve diğer şekillerle de çekimlenmektedir. Bu çok şekilli kullanıma sıklıkla Anadolu ağızlarının Batı Grubunda da rastlanmaktadır (adaminan, gazmayınan vb.; Karahan, s. 6-7). Ekin görüldüğü şekiller: -ınan, -inan, -nan, -enen, -inen, -unan. Ekin ünlü uyumuna girdiği kullanışlar da bulunmaktadır. Örnekler:

ca. -inan:

... paklâ ekèrdik, havannar inan. (Scharlipp 1996a, s. 3)

... bubamınan annaşdılar ... (Saracoğlu, s. 86)

... gızgardaşıninan evleneceyim. (Saracoğlu, s. 82)

... gızı dolabınan atallar ateşe. (Saracoğlu, s. 68)

... gızınan oğlana kırğ gün kırğ gece düyün... (Saracoğlu, s. 84)

... oğlanınan imtihana çekeceyim. (Saracoğlu, s. 74)

... oğlumunan imtihan olacag. (Saracoğlu, s. 74)

Gocaman bir torba altıninan eve gelir. (Saracoğlu, s. 69)

O gece oğlanınan gız bir daş bulullar. (Saracoğlu, s. 82)

Zengin ve güzel bir oğlanınan yarın nişannarı vardır. (Saracoğlu, s. 74)

cb. -inan:

... egmeyini batır... yeyesin incirinan. (Saracoğlu, s. 72)

...atları inan yaşasınlar. Adınızınan ... (Scharlipp 1998, s. 172)

- Başga işim yog da seniñinan mı uğraşacayım? (Saracoğlu, s. 75)
 Dondukdan sora ellerimizinan parçalarık. (Dindar, s. 89)
 Geliñ beniminan. (Saracoğlu, s. 73)
 Kevgirinan tekrar talarlara goyarık. (Dindar, s. 8)
 Küreğinan 'Aş döv buba ağzıñı, aş döv ana ağzını' deyeregden küregler yedirir genneri. (Saracoğlu, s. 66)
 Mandıramda yüzlerinan baş davarım olsun. (Saracoğlu, s. 73)
 Pekalâ gel beniminan beraber. (Saracoğlu, s. 74)

cc. -enen:

Aptullah beyenen ben bir arada yaşadık. (Scaharlipp 1996a, s. 3)

çç. inen:

İşimizinen, ondân sonra deyilim günnüyümüzinan. (Scaharlipp 1996a, s. 4)

çç. -nan:

- ... ben ölünca bu yüzüğnan bu belezeg kimin eline olursa, onu garılığa alacañ. (Saracoğlu, s. 77)
 ... derceynan ölçülür. (Dindar, s. 6)
 ... elimiznan sıkıştırırık. (Dindar, s. 1)
 ...böyüğnan güçüg işe gider. (Saracoğlu, s. 72)
 Gadın ölünca oduncu gızıynan yalnız galmış. (Saracoğlu, s. 85)
 Hoca yüzüğnan belezigi köv köv ... gezdirmiş. (Saracoğlu, s. 77)
 İçine göz gararıynan dökülür. (Dindar, s. 1)
 Oduncuynan garısı ona kızları gibi bakarlarmış. (Saracoğlu, s. 89)
 Onuynan annaşmışlar, evlenmiş. (Saracoğlu, s. 85)
 Üzümleri sıkarık, suyunu çıkarırık, suynan ... bekledirik. (Dindar, s. 6)
 Yüzüğnan belezig eline olmuş. (Saracoğlu, s. 77)

ce. -la/-le:

- ... içlerine şekerle karışık tahın sürülür. (Dindar, s. 17)
 ... kevgirle çukur bir kaba konur. (Dindar, s. 27)
 Hepsi pirinçle beraber bu malzeme karıştırılır. (Dindar, s. 25)
 Tenceredeki yağla gömeçler güçük güçük doğranır. (Dindar, s. 26)

çf. -lan:

- Bubaylan gızın bundan habarı yog tabii. (Saracoğlu, s. 85)
 Et de konacaksa beraber paklalarlan silkelenir. (Dindar, s. 27)

çg. ile:

- ... kevgir ile alırız. (Dindar, s. 28)
 ... taş ile guru baklalar ikiye ayrılır. (Dindar, s. 27)
 Su ile beraber magarınalar gaynar. (Dindar, s. 24)

ç. şart eki: Şart eki de çoklukla ünlü uyumuna girmeyip kalın ünlülüdür. Ancak diğer eklerin durumunda olduğu gibi, bu duruma uymayan örneklerle de rastlanmaktadır. Görülen şekiller şunlardır: ise, -se, -sa.

ça. -sa:

- ... o gızı görürsam yanına oturacam, gendini alacam der. (Saracoğlu, s. 78)
 ... eñ evvel böyür da üzüm verirsa... (Saracoğlu, s. 74)

Öluncaya gadar ne sen ne garîñ ne da çoçuğunuz yogsullug yüzü görmeyesîñiz. (Saracoğlu, s. 76)

... bu gül garşılığı gözünü verirsa ona ver. (Saracoğlu, s. 88)

... onu da saña verirsam ben aç galırım demiş. (Saracoğlu, s. 87)

Gızımı kim bulur da baña getirirsa... (Saracoğlu, s. 83)

İsdersañ bağla beni elimden der. (Saracoğlu, s. 77)

On sekizdenden da aşığaıya düşersa artık o zivanıya olmaz. (Dindar, s. 6)

çb. isa:

... neyisa efgârın yab der. (Saracoğlu, s. 82)

Buyur buba kısmed neyisa yeylim. (Saracoğlu, s. 73)

çc. ise:

Taze böğrölce ise yine tarlaya ekilir. (Dindar, s. 28)

... patlıcanlar iki kilo ise iki kilo şeker gonur. (Dindar, s. 16)

... kolakasın toprak üzerinde olan yaprakları kesilir, kendisi ise kazma veya kürekle ... çıkarılır. (Dindar, s. 22)

çç. -se:

Gız 'Zaten yedirsem da öldüreceg, yedirmesem da' der. (Saracoğlu, s. 66)

... evvel istenirse içerisinde kırmızı renk, istenirse yeşil, istenirse mor renk gonur. (Dindar, s.16)

d. -Inca zarf-fil eki: Kalın ve ince ünlülü tabanlara tek şekilli, kalın ünlülü olarak gelmektedir. Tetkik ettiğimiz metinlerde bir yerde ince ünlülü tabana uyuma bağlı şekilde gelmiştir: İncelinceye gadar ... (Dindar, s. 11). Ekin ilk ünlüsü, kalınlık-incelik ve dudak uyumuna bağlı gözükmektedir:

da. -inca:

... işte bitinca onu bir bombacık vardır onu yukarı çeker. (Dindar, s. 1)

...öteki gardaşları gelinca... (Saracoğlu, s. 72)

Bişincaya gadar bekledirik. (Dindar, s. 8)

Çekinca çıkarıllar kemiği. (Saracoğlu, s. 83)

Ecel gelinca başa, baş ağrısı mahana. (Saracoğlu, s. 85)

Rüzgâr esinca gabag tag tag ağaca vurur. (Saracoğlu, s. 80)

Su isdeyinca obir gözünü da isdemişler. (Saracoğlu, s. 88)

Ve apluze hâline gelinca iplere geçirttiğimiz bademleri paluzeye batırırık çıkarırık. (Dindar, s. 8)

db. -ünca:

Gartal böyüyünca... Saracoğlu, s. 83

Gız güllü görünca... (Saracoğlu, s. 89); İhdiyar çocuğu görünca şöyle der. (Saracoğlu, s. 75); Oduncu gızın görünca... (Saracoğlu, s. 87)

... eve götürünca, ... (Saracoğlu, s. 89)

... öluncaya gadar rahad yaşayasıñ. (Saracoğlu, s. 76)

4. Tonlulaşma: Tonsuz art damak ünsüzü, ön seste birçok kelimedede tonlulaşmış gözükmektedir. Bu duruma Doğu Grubu (Karahana, 65) ağızları ile Kuzeydoğu ağızlarının III. grubunda (Karahana, s. 102) da çokça rastlanmaktadır. Tonsuz ön damak ünlüsü ise iç seste ve son seste de tonlulaşmaktadır. Başka tonsuz ün-

süzlerde de iç seste tonlulaşma görülmektedir. Hatta bu durum alıntı kelimeleri içine alacak şekilde yaygındır (gabahat, nehayed, rahmedlik, dagga vb.):

Oduncu: 'Benim gabahatım var? Gızımı nereye bıragdıysam bunu da oraşda bıragdım.' demiş. (Saracoğlu, s. 87)

Çıgmadık meydana. Nehayed seyreddik ergekleri da aldılar, giddiler. (Gürkan, s. 121)

Rahmedlik Hasan Veleddin rahmedlik oldu dedi bâ. (Gürkan, s. 121)

Al gardaşçıglarını böyce bura gel. Buraşda ekmeğ yemeğ çoğ, yesinner der, gandırır gendini. (Saracoğlu, s. 81)

Beş dagga sora oğlanın egdiyi sab filizlenir. (Saracoğlu, s. 74)

Eee... Ne zanneddin, kimdir ya yapan? (öğrenci birliği ilânı)

C. Morfolojik Özellikler

1. *Ek değişimi*: Standart Türkiye Türkçesinde, görülen geçmiş zaman ve şart çekiminde kullanılan birinci çokluk şahıs eki /-K/, /-IK/ şekliyle emir çekimi dışındaki kiplerde ve bildirmenin çokluk birinci şahsında da kullanılarak işleklik alanını oldukça genişletmiş gözükmektedir. Kıbrıs ağzı bu yanıyla da Batı Grubu ağızlarının bazılarıyla benzerlik göstermektedir (Karahan, s. 137). Sondaki damak ünsüzünün tonlulaştığı da görülür, ünlüsü uyuma bağlıdır.

Aynı şahısta zamir menşeli /-Uz/ eki de kullanılmaktadır. Bazen de karışık olarak kullanılır: ... bir bardak şeker goyarız ve bir bardak simide iki bardak su koyarız, ... ateş üstünde gaynadırık, şerbeti yavaş yavaş goyarık ve oklavı veya tahta bir kaşıkla karıştırırız. (Dindar, s. 16); Ondan sora simit koyarız ve garıştırırık (Dindar, s. 16).

Ekin görünümü şu şekildedir: -IK, -IG; -Iz.

a. -IK:

... kaynamaya bırakırık. (Dindar, s. 14)

... bu suyu gazana goruk. (Dindar, s. 2)

... dibinden keserik. (Dindar, s. 22)

... elimiznan sıkıştırırık. (Dindar, s. 1)

... üst gabuklarını çıkarırık. (Dindar, s. 14)

Birkaç defa garıştırırık. (Dindar, s. 11)

Bişdikten sora bir bir tepsilere çıkarırık ve duzlarık. (Dindar, s. 8)

Guruduktan sonra da saplarını ayıklarık. (Dindar, s. 1)

Maaşımız bir buçuk lira derik biz, haftadaydı. (Scharlipp 1996a, s. 3)

O da bişinca, ... kevgir ile tabaklara gurtarırık. (Dindar, s. 25)

Onun için goyarık. (Dindar, s. 6)

Zeytinleri öğüttükten sora zembillere goruk, zembilleri üst üste goruk ama sonra makinaya götürürük. (Dindar, s. 1)

b. -IG:

... ağşama döner gelirig demiş. (Saracoğlu, s. 85)

... gosgocâ padişahoğluna sağısıda çorba mı götürreceyig... (Saracoğlu, s. 69)

ateşden endiririk, ... başka bir kaba alırız, topak topak yaparız ve o şekilde yeriz. (Dindar, s. 11)

'Aman ne yapacayığ' der. (Saracoğlu, s. 68)

Bu gızı başga türlü alamayığ. (Saracoğlu, s. 74)

Hem o gün yemeg da bişiririg. (Saracoğlu, s. 73)

Hem o gün yemeg da bişiririg. (Saracoğlu, s. 73)

Üçümüz da burdayıg. (Saracoğlu, s. 73)

Üçümüz da burdayıg. (Saracoğlu, s. 73)

c. -Iz:

... biz gördüğümüz zaman anlarız, hemen ateşten alıruz, ... şişelere doldururuz. (Dindar, s. 10)

... cam periskan içine yerleştiririk üzerlerine sirke dökeriz, tuz katarız, sarmusak da atarız. (Dindar, s. 20)

... küçük küçük gıyarız ve yıkarız. (Dindar, s. 20)

... ocak üzerine koyarız ve katmeri sacın içerisine atarız. (Dindar, s. 11)

Bakarız ki artık girema da pembeleşiyor, ... (Dindar, s. 24)

Parçalanmış etleri da buğdaylı suyun içine atarız ve pişinceye kadar karıştırırız. (Dindar, s. 23)

Turuncu alırız ve bıçakla ayıklarız. (Dindar, s. 14)

ç. Benzer şekilde, birinci ve ikinci teklik şahısta geniş ve gelecek zaman ifadesini karşılamak üzere /-r-sIn/, /-AcAK-Im, -sın/ yerine sadece iyelik menşeli /-ñ/, /-m/ kullanılmaktadır. İlki görülen geçmiş zaman olan şu iki örnekte şahıs eki soru ekinin üzerine getirilmiştir: 'Hade gördümüñ' der. (Saracoğlu, s. 66); Gardaşını öldürürsam, kemiglerini saña getirirsam, baña yasdıg yapar mıñ? (Saracoğlu, s. 82)

ça. -r-sIn > -ñ:

Gıza der: 'Baña gaçañ?' (Saracoğlu, s. 83)

Gocagarı 'nesdèñ' der. (Saracoğlu, s. 65)

Görüñ ya. (Saracoğlu, s. 73)

İs miñ, cis miñ? (Saracoğlu, s. 77)

Nolduñ da ağlañ a gızım demiş. (Saracoğlu, s. 86)

Sen nesdèñ? (Saracoğlu, s. 74)

Yayan geliñ, yayan gidiñ. (Scaharlipp 1996a, s.3)

çb. -acak-sın > -acàñ(, -càñ):

... ben ölünca bu yüzüğnan bu belezeg kimin eline olursa, onu garılığa alacañ. (Saracoğlu, s. 77)

... furuna kebab goycañ ben da yeycam. (Saracoğlu, s. 75)

... imtihanı gazanacañ ve gızı alacañ. (Saracoğlu, s. 74)

... sen da anamı bubamı böyle yedireceñ, yediremezsañ seni da ...abalarının yanına asacam' der. (Saracoğlu, s. 67)

'Kırkını açacañ, kırk birinci odayı aşmaycañ, tamam? (Saracoğlu, s. 67)

d. -cIK eki: Küçültme eki, yapım eki olarak kullanıldıktan başka, hemen her şeyin küçüğünü (bazen azını da) ifade etmek üzere çekim eki sıklığında işlek bir biçimde kullanılmaktadır. Bazen de standart dildeki -cağız/-ceğiz ekinin fonksiyonundadır: İhdiyarcık gelmeden eve geldi. (Gürkan s. 111). Ek, çoklukla ünlü uyumuna bağlıdır ve damak ünsüzü tonlulaşmaktadır. Ünsüz benzeşmesine ise uyumaz.

da. -cıg/-cık:

Al gardaşcılarını böyle bura gel. Buraşda ekmeg yemeg çoğ, yesinner der, gandırır gendini. (Saracoğlu, s. 81)

... sovugdan doñmuş tir tir titrer bir adamcıg gelir yanına. (Saracoğlu 71)

... işte bitinca onu bir bombacık vardır onu yukarı çeker. (Dindar, s. 1)

Bu gabcıkların içine kükürt gonur. (Dindar, s. 10)

Gaşar gider gardaşcılarının garnını doyurur. (Saracoğlu, s. 81)

Hah, galiba döv garısı eñ güçüg gardaşcığımızı yedi. (Saracoğlu, s. 81)

İçine iki gaşıcık garbonat atılır. (Dindar, s. 1)

Ve bu gabcığa bir da olug gonur. (Dindar, s. 2)

db. -cıg/-cık

Gızın yanından da bir derecig akarmış. (Saracoğlu, s. 86)

dc. cug/-cuk

Al sağa bir avuç altın, ver bağa bir goca goyuncug dedi. (Gürkan 110)

Bir da bakallâ ki furunun içinde üç yaşındaki oğlucugları altın bir sandalyanın üsdünde gürül gürül Guran okur. (Saracoğlu, s. 75)

Meyerisa güçüg oğlanın üç yaşında bir oğlucugu varımış. (Saracoğlu, s. 75)

Ç. Söz Varlığı

a. Kıbrıs ağzının söz varlığı genel olarak, standart Türkiye Türkçesiyle aynıdır. Ancak yıllarca iç içe yaşanmış olmak hasebiyle nispeten daha çok sayıda Rumca veya İngilizce alıntı kelime bulunmaktadır. Bazı ortak alıntı kelimelerin Türkiye Türkçesinden farklı bir biçimde Türkçeleştirilmiş oldukları görülür. Meselâ pansiyon = yatıevi, terzihane = dikimevi (yaygın biçimde), bisiklet pedalı = ayakça, ruj = gırmızılık (Yeni Erenköy), oje = mana gül (Akova, Yeni Erenköy), mandal = kıstırık (Yeni Erenköy), kaportacı = doğrultucu (genel) gibi karşılıklar güzel örneklerdendir.⁷

b. *Tukiye Türkçesinden farklı anlamlarda kullanılan kelimeler:* Standart Türkiye Türkçesindeki aynı ses ve yapı özelliğine sahip bazı kelimeler Kıbrıs ağzına mahsus farklı anlamlarda kullanılmaktadırlar.

kendi (dönüşlülük zamiri): Yapılan çalışmalarda pek dikkat çekmemiş gözüken dönüşlülük zamiri 'kendi' üzerinde biraz durmak yerinde olacaktır. Bilindiği gibi kelime, standart dilde dönüşlülük ifadesi yanında 'kendisi, kendileri vb' şekillerinde olduğu gibi yine dönüşlülük ifadesinden uzaklaşmadan 'o, onlar' karşılığında da kullanılmaktadır: "Kendilerini uyardım ama bir türlü anlatamadım.", "Bunu bize kendileri söylemişti.", "Biz yaparsak suç oluyor, kendisi yaparsa bir şey yok." gibi cümlelerde, karşıladığı varlıklar konuşan ve dinleyen tarafından bilinen 'o, onlar'ı temsilen kullanılabilir.

⁷ Buradaki bazı örnekler için DAÜ Fen ve Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyeleri Doç. Dr. Mustafa Argunşah ve Yard. Doç. Dr. Rıdvan Öztürk'ün birlikte hazırlamakta oldukları Kıbrıs Ağız Sözlüğünün fişlerinden yararlanılmıştır. Çalışma tamamlandığında daha bol ve güzel örneklerin ortaya çıkacağı muhakkaktır.

Bu kelimenin Kıbrıs ağzında standart dilden fonksiyon ve ses özelliği bakımından farklı ve çeşitli kullanımı bulunmaktadır. Meselâ, “Bağlar gendini bir odaya.” (Saracoğlu, s. 78) cümlesi standart dilde anlaşıldığından çok farklı bir anlam ifade etmektedir. Burada özne ile nesne ayrı kimselerdir. Yine, “Goy gendini be yere.” cümlesinin standart dildeki karşılığı da “(Elindekini) yere koy.”dur. ‘At gendini yere be ölsün!’ (Bu cümle, elinde bir böcek olan kişiye söylenmiştir), ‘At geni çöpe da istemem.’, ‘Sen anlat gendini da ben anlatamam.’ cümleleri kelimenin söz konusu özelliği anlaşılmadığı takdirde standart dil için yanıltıcı özelliktedirler.

Bu zamir, yükleme ve yönelme hâli ekleriyle birlikte kullanıldığında 'onu, ona' karşılığında olup, eksiz kullanıldığı durumlarda ise bilinen fonksiyonuyla dönüşlülük ifadesi taşımaktadır. Bu hâliyle yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. ‘Onu, ona’ zamirinin anlamını karşıladığı durumlarda, belirsiz bir nesneyi değil, muhatabın bildiği ve sözü edilmiş bir varlığı karşılamak üzere ‘o’ zamirinin yerinde kullanılmakta, canlı ve cansız bütün varlıkları karşılamaktadır. Tabii ki teklik üçüncü şahıs zamiri yerine her durumda kullanılıyor değildir. ‘O’ zamiri de bilinen fonksiyonuyla işlevliğini sürdürmektedir: Onü gömadım. Gømadım onu. (Scharlipp 1996a, s. 3)

Kelime ağız bölgelerine göre, bazen de aynı kişinin konuşmasında ses yapısı bakımından çok şekilli olarak kullanılabilir: gendini, geni, genni, gennere vb.

a. Teklik üçüncü şahıs zamiri yerine kullanıldığı örnekler:

gendi:

- ... dovasın verir ve bırakır gendilerini rahad yaşallar. (Saracoğlu, s. 76)
- ... o gızı görürsam yanına oturacam, gendini alacam der. (Saracoğlu, s. 78)
- ... òrada da gendilerinè fazla yà adàm guzuyü parçalardı böyle, àma çocuklar çok gelirdi. (Scharlipp 1998, s. 173)
- Çuban gabul eder, alır parayı, bırakır davarı gendilerine. (Saracoğlu, s. 82)
- Döv götürür gendini, bir da ne bagsın bir gonagda iki döv oturur. (Saracoğlu, s. 65)
- Gendine ben yemeyini onùn, gàynatama, gàynanama yemeyini gødum. (Scharlipp 1996a, s. 3)

genne:

- Geşdiler yanımdan seslenmedim gennere. (Gürkan, s. 121)
- Gurşunu da verdig gennere aldılar götürdüler içeri o gurşunu. (Gürkan 124.)
- Paşam dedi, “O kız ne güzelidi vuruldum genne.” (Gürkan, s. 140)

geni, genni.

- Gıbrız valisini padişah araddı. Çegdi geni. ... Soğdular genni içeri. Gün ta Gıccaz heb başından geçenneri anadır bir bir gendine. (Saracoğlu, s. 69)
- Guyuların yanına bir da ev yabdırır gendine. (Saracoğlu, s. 73)
- İhdiyar gendilerine bir da güzel ev yapar, hedaye eder. (Saracoğlu, s. 75)
- Noldu baña der. Aslannar da gendine her şeyi annadarag dövün kemiğini gönderiller. (Saracoğlu, s. 83)
- ‘Yog oğlum yog, sakızımıza mum ed gendini’ der. (Saracoğlu, s. 66)

b. Donüşlülük zamiri olarak kullanıldığı örnekler:

... ben yardım ederdim gendine. (Scharlipp 1996, s. 2)

... bütün insanları da gabsalıverir kaçallar. Gendi da girer dolabın içine kiliklenir. (Saracoğlu, s. 67)

Bagmış ki daha havluya girerkandan kapular gendiliğinden açılmış. (Saracoğlu, s. 89)

Bu defa haber maber yolladmaz, gider gendi oturur gızın yanına. (Saracoğlu, s. 78)

Çıkar gendi golundan keser. (Saracoğlu, s. 72)

Gendi gızıfını nere götürüb bıragdıysañ benimkini da oraya götürüb bırakasıñ. (Saracoğlu, s. 87)

Günner geçer, artıg gız ne gendine ne da hayvannara bakar. Gendi da hayvannar da galır aç. (Saracoğlu, s. 83)

Üş dane formayı oñarddı, gendisine verdi. (Gürkan 114.)

Yeller, içeller garnılarını doyurullar. Döv garısı gendilerini bir maharaya götürür. Aha buracıgda yatacağısınız der. *Gendi* da maharada galır. (Saracoğlu, s. 81)

Bundan başka, farklı anlamlarda kullanılan kelimelere şunlar örnek verilebilir:

aşevi: mutfak-Akova

ayakça: bisiklet pedalı- Mağusa

babuç: terlik- Lefkoşa, Limasol, Beyarmudu

bahar: darçın

çarık: terlik -Akova

çızı:evlek -Mormenekşe

ekşi: limon-Mormenekşe, ve genel

ellik eldiven-Beyarmudu

gamze: saç örgüsü- Yeni Erenköy (Saçımı gamze yap ana; saçı gamzeli kızlara bayılırım)

garşı, karşı: deniz aşırı, yurt dışı-Lefkoşa

golan: pantolon kemeri- Mağusa

kemer (deri): saat kayışı- Baf

guzu: koyun

guzucuk : kuzu

ispirto: kibrit -Mağusa

kaç-, *kaç-* : çık-, git- (... saat kalarak hemèn Lefkoşa'dan kaçardık. Scharlipp 1998, s. 174, 176.); *Gaçar* gider gardaşcılarının garnını doyurur. (Saracoğlu, s. 81), *Gılışgıran* mahallesindenim der, *gaçar* gider. (Saracoğlu, s. 78), *Gız* gine bir punduna getirir oğlanı, bırakıb *gaçar*. (Saracoğlu, s. 78). Kardeşim askere *gaşdı* (Günlük konuşmadan).

lamba suyu: gaz yağı

macun. Patlıcandan cevize, kabaktan karpuz, domatese kadar hemen hemen her meyve ve sebzedden yapılabilen Kıbrıs'a mahsus tatlı, bir çeşit reçel.

peki kilit- Mağusa (Kapıları iyi pekile)

sırma: kablo, tel.

söndür- (*araba motorunu*): durdur-

tüt- : kok-

yusuf, yusufçuk: mandalina- Mağusa

zerzevat: sebze- Akova (Geçerken zezevatçıdan domatez aldım)

Bir de bazı fonetik değişimler sonucu ses benzerliği gösteren kelimeler var:

aba: < abla - Mağusa

gövertmek: bırakmak < koyvermek -Yeni Boğaziçi

şafk: ışık < şavk - Mağusa (Lambanın şafkı azdır)

D. Sonuç

Esas itibariyle bazı Anadolu ağızlarının bir çeşit karışımından meydana gelmiş, ancak değişik coğrafi ve sosyolojik şartlarda zaman içinde kendi farklı özelliğini kazanmış gözükken Kıbrıs ağzı, Batı Türkçesinin, dil değişimi için yakın denebilecek bir dönemde oluşmuş yeni bir ağızdır denebilir.

KAYNAKÇA

ALTAY, Hasan Şefik (1969). *Kıbrıs Türk Basın Kaynakları*, Lefkoşa.

BURAN, Ahmet (1996). *Anadolu Ağızlarında Çekim (Hâl) Ekleri*, Ankara.

DINDAR, Mesut - Mesude Dindar, Sevim Sakarya (1998). *Derleme Metinler*, DAÜ Kıbrıs Türk Halk Kültürünü Araştırma Kulübü arşivi, Gazimağusa.

EREN, Hasan (1969). "Kıbrıs Ağzının Kökeni", *Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi* (14-19 Nisan 1969), Türk Heyeti Tebliğleri, TAKE yayınları: 36, seri: I, Ankara 1971, 347-351.

GAZIOĞLU, Ahmet. C. (1994). *Kıbrıs'ta Türkler (1570-1878)*, 308 yıllık Türk dönemine yeni bir bakış, Lefkoşa, 408 s.

GÜRKAN, Ali (1997). *Kıbrıs Ağzında Edatlar Bağlaçlar ve Ünlemlerin Kullanım Özellikleri*, Ankara.

GÖKÇE, Turan (1998). "1572 Yılında İç-İl Sancağından Sürülüp Kıbrıs'ta İskân Edilen Aileler", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi II*, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü yayını, İzmir, s. 1-78.

İNALCIK, Halil (1997). "A note on the population of cyprus", *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, c. 3, sy.1, Gazimağusa, s. 3-11.

KARAHAN, Leyla (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara.

SAĞOL, Gülden (1997). "Kıbrıs Ağzı Üzerine Yapılan Çalışmalar", *Bir, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Yesevî Yayıncılık, sy. 8., İstanbul, s. 99-106,

- SARACOĞLU, Erdoğan (1992). *Kıbrıs Ağzı*, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, birinci baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- SCHARLİPP, Kyriaki Georgiou – Wolfgang Scharlipp (1996a). Turkish Dialect Texts from Cyprus, *Turkish Studies in Cyprus (Kıbrıs'ta Türkoloji Araştırmaları)*, volume I, University of Cyprus, Nicosia (Lefkoşa), p. 2-12.
- SCHARLİPP, Kyriaki Georgiou – Wolfgang Scharlipp (1996b). “Some Turkish dialect specimens from the village Pyla in Cyprus”, *Turkish Studies in Cyprus (Kıbrıs'ta Türkoloji Araştırmaları)*, volume II, University of Cyprus, Nicosia (Lefkoşa), p. 2-22.
- SCHARLİPP, Kyriaki Georgiou – Wolfgang Scharlipp (1997). “Some remarks on the turkish dialect of village of potamya in cyprus”, *Studia Ottomanica*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, p. 1-5.
- SCHARLİPP, Kyriaki Georgiou – Wolfgang E. Scharlipp (1998). “Three example of a turkish cypriot dialect”, *Mediterranean Language Review 10*, Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, p. 169-178.
- ULUÇAMGİL, Süleyman (1998). *Bütün Eserleri*, haz.: Orbay Deliceirmak, KKTC Millî Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 57.
- VANCI, Ülker (1990). “Kıbrıs Ağzının Ses, Yapı ve İfade Özellikleri”, *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri* (Haz.: A. Sumru Özsoy, Hikmet Sebüktekin), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.